

Сатыбалдиева Динара Оразовнаның 6D051800 – «Жобаларды басқару» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін «Жобалар портфелін басқаруда көрсеткіштердің теңдестірілген жүйесін әзірлеу әдістерін жетілдіру» атты тақырыпта орындаған диссертациялық жұмысына берілген

Ресми рецензенттің жазбаша пікірі

p/n №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесені саналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	Диссертация тақырыбы ғылыми дамудың басым бағыттарына сәйкес келеді Докторлық диссертация тақырыбы Президенттің 2020 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауымен байланысты орындалған, онда ұлттық жобаларды жүзеге асырудың негізгі көрсеткіштері мен индикаторларына көңіл бөлу керек екендігі туралы айтылған. Сонымен қатар, «Самұрық-Қазына» Ұлттық әл-ауқат қорының (ҰӘҚ) трансформация бағдарламасы аясында портфельдік компаниялардың мақсаттары мен негізгі көрсеткіштерін қайта қарау қажеттілігі де қарастырылған.
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Жұмыс ғылымға елеулі үлес қосады және оның маңыздылығы ашылған, өйткені жұмыста компания көрсеткіштерін іріктеудің жетілдірілген кешенді әдісі ұсынылған Диссертациялық зерттеудің ғылыми жаңалығы - теңдестірілген көрсеткіштер жүйесі түсінігінің авторлық анықтамасы берілді; - әуекомпаниясы бойынша теңдестірілген көрсеткіштер жүйесін құрудың алгоритмі жасалды; - теңдестірілген көрсеткіштер жүйесі перспективаларының атаулары толықтырып, өзгертілді; - сараптамалық бағалау негізінде портфельді басқаруға стратегиялық мақсаттар тандалынды, маңыздылығына қарай сараланды (ранжирленді);

		- иерархиялық талдау әдісі мен нақты емес иерархиялық талдау әдістері негізінде кешенді әдіс әзірленді, оның көмегімен тиімді көрсеткіштер іріктелді (талдалды); - корреляциялық талдау әдісімен таңдалған тиімді көрсеткіштер арасында ең күшті себеп-салдарлық байланыстар анықталды; - тиімді көрсеткіштерді бақылау және көрсеткіштер арасындағы себеп-салдарлық байланыстарды қадағалау үшін «Мониторинг панелі» деп аталатын құжат әзірленді.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: жоғары; орташа; төмен; өзі жазбаған 4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды <u>айқындайды</u>; жартылай айқындайды; айқындамайды
		- иерархиялық талдау әдісі мен нақты емес иерархиялық талдау әдістері негізінде кешенді әдіс әзірленді, оның көмегімен тиімді көрсеткіштер іріктелді (талдалды); - корреляциялық талдау әдісімен таңдалған тиімді көрсеткіштер арасында ең күшті себеп-салдарлық байланыстар анықталды; - тиімді көрсеткіштерді бақылау және көрсеткіштер арасындағы себеп-салдарлық байланыстарды қадағалау үшін «Мониторинг панелі» деп аталатын құжат әзірленді. Диссертация өз бетінше дайындалған және диссертация авторының экономика ғылымына қосқан жеке үлесін растайды. Алынған ғылыми нәтижелер негізделген, олар халықаралық рейтингтік журналдарда және конференциялардағы жарияланымдармен расталады. Диссертация тақырыбы өзекті және компания жобаларын жүзеге асырудың негізгі көрсеткіштері мен индикаторларын бөліп көрсету қажеттілігімен негізделген. Диссертацияның мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды және зерттелетін мәселенің мәнін толық ашады. Диссертацияның құрылымы кіріспе, үш бөлім, қорытынды, пайдаланылған дереккөздердің тізімі және қосымшалардан тұрады. Кіріспеде зерттеудің өзектілігі мен ғылыми аппарат толығымен негізделеді, жұмыстың кезендері анықталады, теориялық дереккөздер талданады. Қорытындыда зерттеудің негізгі тұжырымдары баяндалған. Пайдаланылған әдебиеттердің тізімі 186 дереккөзден тұрады. Қосымшада зерттеу материалдары ұсынылған. Мақсаттар мен міндеттер диссертацияның тақырыбына сәйкес келеді, ол теориялық негізделген тәсілді, ғылыми әдістерді және практикалық ұсыныстарды қамтитын әдіснаманы әзірлеуді қамтиды. Барлық бөлімдер қойылған міндеттердің шешімдеріне қатаң сәйкестікте баяндалған. Автор әр түрлі елдердегі әртүрлі компаниялар бойынша көрсеткіштерді іріктеудің түрлі әдістерін сандық есептеп, зерттегендігін айтап өткен жөн.
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: <u>сәйкес келеді</u>; жартылай сәйкес келеді; сәйкес келмейді

	4.4. Диссертацияның барлық бөлімдерімен құрылысы логикалық байланысқан: толық байланысқан; жартылай байланысқан; байланыс жоқ	Диссертацияның барлық бөлімдері толығымен өзара байланысты және логикалық реттілікпен сипатталатын біртұтас зерттеуді білдіреді. Зерттеудің нақты тұжырымдалған мақсаты мен міндеттері диссертацияның әрбір бөлімінде дәйекті теориялық және әдістемелік шешім тапты, қорғауға ұсынылған негізгі тұжырымдар түрінде қалыптасты. Барлық нәтижелер, қорытындылар мен тұжырымдар өзара байланысты. Бірінші тарауда портфельдік басқаруға және көрсеткіштердің теңдестірілген жүйесіне теориялық шолу жүргізіліп, портфельдік басқарудағы ТҚЖ-ның орны анықталды, сонымен қатар әртүрлі елдердегі түрлі компанияларда шешім қабылдаудың көп өлшемді әдістерін біріктіре отырып, ТҚЖ-ны енгізудің шетелдік тәжірибесі зерттелінді. Екінші тарауда «ЭйрАстана» әуекомпаниясының нәтижелері талданды, көрсеткіштердің өсу қарқыны есептелінді, компанияның стратегиялық картасын құрудың кадамдық алгоритмі әзірленді, портфельге енетін стратегиялық мақсаттар маңыздылығына қарай таңдалды. Үшінші тарауда тиімді көрсеткіштерді іріктеудің кешенді әдісі ұсынылды, онда барлық көрсеткіштер бойынша толық есептеулер жүргізілді, стратегиялық карта түрінде ұсынылған көрсеткіштер арасындағы себеп-салдарлық байланыстар анықталды, ТҚЖ-да тікелей және кері байланыс механизмі ұсынылды, тиімді көрсеткіштерді бақылауға мүмкіндік беретін мониторинг тактасы немесе электронды «жұмыс үстелі» әзірленді.
	4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер(қағидағтар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: сыни талдау бар; талдау жартылай жүргізілген; талдау өз пікірін емес, басқаавторлардың сілтемелеріне негізделген	Бұрын белгілі шешімдерді сыни талдау негізінде ізденуші диссертациялық зерттеудің мазмұнын көрсететін өз шешімдерін ұсынып, дәлелдеді.

5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағида-тар жаңа болып табыла ма? толығымен жаңа; жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады) 5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады) 5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? толығымен жаңа; жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Ғылыми нәтижелер мен қағида-тар толығымен жаңа болып табылады, атап айтқанда, жобалар портфелі үшін тиімді көрсеткіштерді іріктеу, сондай-ақ стратегиялық мақсаттарды таңдау үшін ұсынылған жаңа әдісті атап өтуге болады. Диссертациялық жұмыстың қорытындылары толығымен жаңа болып табылады, оның ішінде ТКЖ анықтамасын, авиакомпанияның стратегиялық картасын жасауды, тиімді көрсеткіштерді таңдауды, көрсеткіштер арасында себеп-салдар байланысын құруды атап өтуге болады. Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқарушылық шешімдер толығымен жаңа және негізделген, олардың арасында «Мониторинг тақтасы» деп аталатын құжатты әзірлеу туралы ұсынысты атап өтуге болады.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	Диссертациялық зерттеуде тұжырымдалған ізденушінің негізгі тұжырымдары мен қорытындылары жеткілікті түрде дәлелденген, олар ғылыми маңызды әдеби дереккөздер мен ресми статистикалық мәліметтерге негізделген. Докторант жұмыста көрсеткіштерді сұрыптау үшін Саати ұсынған аналитикалық талдау әдісі мен нақты емес аналитикалық талдау әдістеріне бағытталған арнайы әдістерді қолданды (Чанг әдісі, фазификация, дефазификация, конкордация әдісі т.б.)

7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағида-тар	Әр қағида бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағида дәлелденді ме? <u>дәлелденді</u>; шамамен дәлелденді; шамамен дәлелденбеді; дәлелденбеді 7.2 Тривиальды ма? ия; <u>жоқ</u> 7.3 Жаңа ма? ия; <u>жоқ</u> 7.4 Қолдану деңгейі: тар; орташа; <u>кең</u> 7.5 Мақалада дәлелденген бе? ия; <u>жоқ</u>	Диссертацияда көрсеткіштерді іріктеудің жаңа кешенді әдісі, сондай-ақ компанияның стратегиялық мақсаттарын таңдау әдістемесі ұсынылған. Автордың зерттеу нәтижелері 9 ғылыми мақалаларында жарияланды. Скопус деректер базасында ғылыми дәйексөз индексіне енгізілген 2 жұмыс, КОКСОН ұсынған тізімдегі журналдарда 3 жарияланым және шетелдік және халықаралық конференцияларда 4 жарияланым жарық көрді. 7.1. дәлелденген 7.2. тривиальды емес 7.3. иә 7.4. кең 7.5. автордың мақалаларында дәлелденген
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған ия; <u>жоқ</u> 8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: ия; <u>жоқ</u> 8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): ия; <u>жоқ</u> 8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған	Әдістеменің таңдауы негізделген және жеткілікті егжей-тегжейлі сипатталған. 1) иә; Диссертациялық жұмыстың нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдана отырып (Excel бағдарламасын қолдана отырып), ғылыми зерттеулердің заманауи әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін қолдану арқылы алынды. Теориялық қорытындылар, әдістер, анықталған өзара байланыстар мен заңдылықтар иерархиялық талдау әдісі мен анық емес иерархиялық талдау әдісіне негізделіп әзірленген кешенді әдіспен дәлелденеді және расталады. Диссертациялық зерттеуді орындау барысында Академиялық адалдық принципі сақталды, бұл пайдаланылған материалдарға тиісті сілтемелермен, диссертациялық зерттеудегі маңызды мәлімдемелермен расталады

	8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз	Пайдаланылған әдебиет тізімі зерттелетін мәселеге әдеби шолу жасау үшін жеткілікті. Диссертациялық жұмыста әсіресе пайдаланылған дереккөздердегі шетелдік зерттеулерді талдауға ерекше көңіл бөлінеді. Зерттеудің ақпараттық базасын отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми жарияланымдары, монографиялары, авиакомпанияның статистикалық мәліметтері құрады.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: ия; жоқ 9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: ия; жоқ 9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 1) толығымен жаңа; жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Диссертацияның теориялық маңызы отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектерінен негізделеді Диссертацияның практикалық маңызы бар. Зерттеу барысында алынған теңдестірілген көрсеткіштер жүйесінің әдістемелік ұсыныстары компаниядағы көрсеткіштерді, мақсаттарды, перспективаларды, жобаларды, жабдықтаушыларды және т. б. іріктеу кезінде іс-жүзінде қолданылуы мүмкін. Зерттеу нәтижелері университеттердің көптеген білім беру бағдарламаларының негізі болып табылатын «Жобаларды басқару», «Жобалар портфелін басқару», «Менеджмент» пәндері бойынша сабақтарды өткізуде қолдануға болады Диссертанттың практикалық ұсыныстары толығымен жаңа болып табылады Диссертациялық жұмысты жазу және ресімдеу сапасы жоғары деп санауға болады. Жұмыс диссертацияға қойылатын талаптарға сәйкес орындалды

Ұсынылған диссертациялық жұмысты жоғары бағалай отырып, жұмыстың кемшіліктерін атап өту қажет. Олардың негізгілері:

1. Теңдестірілген көрсеткіштер жүйесін әзірлеудің заманауи әдістерін қарастырғанда, оларды топтап біріктіріп қарастырған дұрыс болар еді, себебі шетелдік зерттеулер туралы мәлімет өте көп.
2. Диссертациялық жұмыста қазақстандық ғалымдардың портфелдік басқару саласындағы ғылыми ұсыныстарын көбірек қамту керек еді.

3. 9-кестені құру кезінде сарапшылардың бағалары бойынша кейбір көрсеткіштердің дәрежелері бірдей болуы мүмкін жағдайы ескерілмеген. Мұндай жағдайды қарастыру ғылыми жұмыстың практикалық тұрғыдан қызықтылығын арттырады еді.

Дегенмен, жоғарыдағы көрсетілген кемшіліктер мен ұсыныстар зерттеу жұмысының жалпы мазмұнына нұқсан келтірмейді, диссертацияның жалпы нәтижелерінің теориялық және практикалық, ғылыми құндылығын төмендетпейді.

«Жобалар портфелін басқаруда көрсеткіштердің тендестірілген жүйесін әзірлеу әдістерін жетілдіру» тақырыбындағы диссертациялық жұмыс жоғары кәсіби деңгейде орындалды және ғылыми-тәжірибелік маңызы бар өзекті мәселе шешілетін білікті, дербес, аяқталған зерттеу болып табылады. Диссертациялық жұмыс диссертациялық зерттеулерге қойылатын барлық талаптарға сай орындалған, ал оның авторы Динара Оразовна Сатыбалдиева 6D051800 – «Жобаларды басқару» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алуға лайықты деп есептеймін.

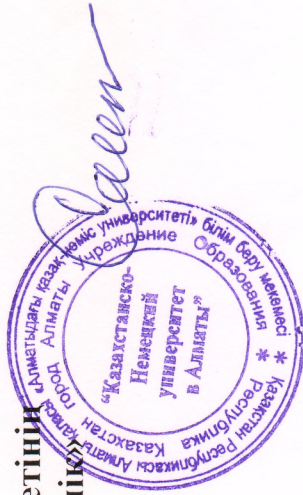
Ресми рецензент:

Э.Ғ.Д.

Қазақстан-неміс университетінің

«Экономика және кәсіпкерлік»

факультетінің профессоры



Н.Т.Сайлаубеков